

Handläggare
Maria Sundblad
Maria.Sundblad@huddinge.se

Kommunstyrelsen

Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen, SOU 2020:37 – svar på remiss från Arbetsmarknadsdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslut

Yttrande enligt bilaga 1 till kommunstyrelsens förvaltnings tjänsteutlåtande, daterat den 9 september 2020, översänds som Huddinge kommuns yttrande över remissen *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen, SOU 2020:37*.

Sammanfattning

Huddinge kommun har remitterats SOU 2020:37 - *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen* för yttrande. Remissen har internt remitterats till gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden för synpunkter.

Förslagen i utredningen innebär i korthet en arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster. Därtill finns förslag till hur villkoren i arbetslöshetsförsäkringen ska utformas så att fler ska kunna kvalificera sig för och ansluta sig till arbetslöshetsförsäkringen. Förslagen innebär att arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring värnas och negativa effekter på de arbetslösa sökintensitet, arbetsutbud och arbetslöshetstid begränsas. Arbetslöshetsersättningen föreslås trappas ned i takt med arbetslöshetens längd för alla ersättningstagare. Ersättningsnivån inom aktivitetsstödet föreslås följa nedtrappningen inom arbetslöshetsförsäkringen.

Kommunstyrelsens förvaltning anser att det är bra att arbetslöshetsförsäkringen setts över för att bättre anpassas till behoven som finns på dagens och framtidens arbetsmarknad.

Förvaltningen gör bedömningen att inkomstvillkoret som föreslås ersätta arbetsvillkoret, bör leda till att fler kvalificerar sig för arbetslöshetsersättning. Förslagen i utredningen kan i viss mån förväntas påverka kommunen vad gäller behoven av ekonomiskt bistånd.

Det är inte osannolikt att effekterna och utfallet av förslagen påverkas av andra reformer inom arbetsmarknadspolitikens område, vilket gör att det i vissa fall blir svårt att bedöma förslagen isolerat från andra reformer som pågår eller förväntas

HUDDINGE KOMMUN

Postadress
Huddinge kommun
Kommunstyrelsens förvaltning
141 85 Huddinge

Besök
Kommunalvägen 28

Tfn vxl 08-535 300 00

huddinge@huddinge.se
www.huddinge.se

genomföras, som kan vara avgörande för hur väl utredningens förslag kommer att fungera i praktiken.

Beskrivning av ärendet

Huddinge kommun har remitterats utredningen Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen, SOU 2020:37, från Arbetsmarknadsdepartementet för yttrande (bilaga 2). Remissen har internt remitterats till gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden för synpunkter.

Sammanfattning av utredningens förslag

Förslaget innebär i korthet en arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster. Därtill finns förslag till hur villkoren i arbetslöshetsförsäkringen ska utformas så att fler ska kunna kvalificera sig för och ansluta sig till arbetslöshetsförsäkringen. Förslagen innebär att arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring värnas och negativa effekter på de arbetslösas sökintensitet, arbetsutbud och arbetslöshetstid begränsas. Arbetslöshetsersättningen föreslås trappas ned i takt med arbetslöshetens längd för alla ersättningstagare. Ersättningsnivån inom aktivitetsstödet föreslås följa nedtrappningen inom arbetslöshetsförsäkringen. Utredningens förslag ska sammantaget vara budgetneutrala.

En ny arbetslöshetsförsäkring för fler, baserad på inkomster

Enligt samma principer som varit styrande för den svenska arbetslöshetsförsäkringen sedan dess tillkomst föreslår utredningen att en förutsättning för att ha rätt till arbetslöshetsersättning är att den sökande är arbetslös, arbetsför och oförhindrad att ta ett arbete samt att han eller hon är anmäld hos den offentliga arbetsförmedlingen och i övrigt står till arbetsmarknadens förfogande. Utredningen föreslår att ersättning ska lämnas till den som har fyllt 20 men inte 65 år.

Den svenska arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring där ersättning lämnas under en begränsad tid mellan arbeten. Ett grundläggande villkor för rätten till ersättning är därför att den sökande har en förankring på arbetsmarknaden. I dagens försäkring mäts förankringen genom arbetad tid, och ett arbetsvillkor måste vara uppfyllt för att den sökande ska ha rätt till ersättning.

Utredningen föreslår att arbetsvillkoret ska ersättas med ett inkomstvillkor som mäter den sökandes arbetsmarknadsförankring med utgångspunkt från hans eller hennes inkomster från förvärvsarbete. Grunden för rätten till ersättning är alltså oförändrad, men arbetsmarknadsförankringen mäts på ett annat sätt.

Med en försäkring grundad på inkomster blir arbetslöshetsförsäkringen, det vill säga grundförsäkringen och inkomstbortfallsförsäkringen, en sammanhållen inkomstbortfallsförsäkring. Av det följer att det bara är personer med en förankring på arbetsmarknaden som kan kvalificera sig för arbetslöshetsersättning och att ersättning bara lämnas till arbetslösa som är beredda att ställa om till ett nytt arbete.

Inkomstvillkoret

Ett inkomstvillkor är uppfyllt om den sökande både har haft en sammanlagd minsta totalinkomst från förvärvsarbete och en inkomst motsvarande en minsta månadsinkomst under minst fyra månader inom en ramtid motsvarande tolv månader. Ramtiden kan förskjutas i tid genom så kallad överhoppningsbar tid.

Detta innebär att den sökande både ska ha ett övergripande inkomstbortfall (totalinkomsten) och en viss arbetsmarknadsförankring (en minsta inkomst under fyra månader) för att ha rätt till ersättning i händelse av arbetslöshet. Detta är inkomstvillkorets huvudregel.

Utredningen föreslår också en undantagsregel som riktas till sökande som exempelvis är ny- eller återinträdande på arbetsmarknaden och därför inte uppfyller inkomstvillkorets huvudregel. Undantagsregeln innebär att den sökande inte behöver uppfylla kravet på en minsta totalinkomst.

Kravet på en minsta totalinkomst respektive månadsinkomst ska enligt utredningens förslag fastställas i förordning. Utredningen bedömer att den minsta totalinkomsten bör motsvara 120 000 kronor och den minsta månadsinkomsten 10 000 kronor. Därigenom kan fler kvalificera sig för rätten till arbetslöshetsersättning än i dagsläget. Utredningen föreslår att det ska finnas särskilda beräkningsregler för företagare och kombinatörer vid prövning av inkomstvillkoret.

Utredningen föreslår att de inkomster från förvärvsarbete som ligger till grund för prövning av inkomstvillkoret som huvudregel ska vara sådana inkomster som arbetsgivaren eller annan fysisk person ska vara skyldig att betala socialavgifter för. Därigenom stärks kopplingen mellan rätten till arbetslöshetsersättning och social trygghet å ena sidan och det arbete och de skatter som finansierar välfärden å andra sidan.

Ersättningens storlek och ersättningsperiodens längd

Utredningen föreslår att ersättningens storlek ska baseras på den sökandes tidigare inkomster från förvärvsarbete, på tiden som medlem i en arbetslöshetskassa och på tiden med arbetslöshetsersättning.

Utredningens förslag innebär att det är frivilligt att vara medlem i en arbetslöshetskassa. Medlemskap påverkar inte rätten till inkomstrelaterad ersättning, men det påverkar ersättningsnivån, det vill säga ersättningens andel av den ersättningsgrundande inkomsten.

Ersättningsperiodens längd föreslås vara differentierad utifrån den sökandes förankring på arbetsmarknaden, mätt med förvärvsinkomster, och att ersättningens storlek ska bestämmas utifrån den sökandes tidigare inkomster och medlemskap i eller anslutning till en arbetslöshetskassa. Utredningen föreslår även att ersättningen ska trappas ned med tiden i arbetslöshet. Det är utredningens bedömning att nedtrappningen även ska gälla för aktivitetsstöd.

Karensdagar

Även i framtiden bör antalet karensdagar uppgå till sex ersättningsdagar och ska gälla för alla oavsett ersättningsperiodens längd. Däremot föreslår utredningen att det maximala antalet karensdagar under en tolv månadersperiod ska begränsas till sex ersättningsdagar.

Bedömningar om tillgång till jobb- och utvecklingsgarantin

Utredningen anser att Arbetsförmedlingen bör kunna anvisa sökande som förbrukat samtliga ersättningsdagar till jobb- och utvecklingsgarantin, även i de fall då ersättningsperioden är begränsad till 100 eller 200 ersättningsdagar. Utredningen menar emellertid att detta inte bör gälla sökande som förbrukat ersättningsperioden efter att ha uppfyllt undantagsregeln. Utredningen anser att Arbetsförmedlingen även i framtiden, precis som i dag, ska ansvara för att göra en bedömning av om den sökande ska anvisas till jobb- och utvecklingsgarantin.

En månadsförsäkring som tar hänsyn till andra inkomster och ersättningar

Det föreslås också att beräkningsreglerna ska ändras från en dag- och veckobaserad försäkring till en månadsbaserad försäkring, vilket leder till vissa förändringar i dagens samordningsbestämmelser.

Ersättningen ska även i framtiden reduceras om den sökande har andra inkomster eller ersättningar eller bara delvis uppfyller villkoren under tiden med arbetslöshetsersättning. När det gäller reduktion av inkomster från bland annat deltidsarbete, pension och ersättningar från annan med anledning av arbetslöshet, bör den ske på ett tydligare sätt med utgångspunkt från inkomstbortfallsprincipen.

Straffsanktionerad uppgiftsskyldighet

Utredningen föreslår att den nuvarande ordningen för uppgiftsskyldighet mellan myndigheter och arbetslöshetskassor ska regleras i lag. Uppgiftsskyldigheten föreslås även utökas till att även omfatta arbetsgivare, med en straffsanktionerad uppgiftsskyldighet för arbetsgivare och uppdragsgivare i relation till arbetslöshetskassorna eftersom det är en förutsättning för en tillförlitlig kontroll av utbetalningen av arbetslöshetsersättning. Utredningens föreslår dessutom att det även införs en bestämmelse om att den arbetsgivare som på begäran underlåter att lämna uppgifter till arbetslöshetskassan ska kunna dömas till böter.

Utredningen har även haft i uppdrag att se över reglerna om fränkännande och föreslår i detta avseende bland annat att arbetskravet tas bort.

Bestämmelser om handläggning och anpassning av regelverket till andra lagar

Utöver detta föreslår utredningen att bestämmelser om handläggning av ärenden samt ändring, omprövning och överklagande av beslut i vissa delar anpassas till socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen (2017:900).

Övriga förslag

Den enskildes rätt när en arbetslöshetskassa inte kan fullgöra sitt uppdrag

I utredningens uppdrag ingår att se över hur den sökandes rätt ska skyddas om en arbetslöshetskassa inte längre kan fullgöra sitt uppdrag. Utredningen föreslår i detta avseende att Alfa-kassan, som ansvarar för att pröva och betala ut ersättning till

den som inte är medlem i en arbetslöshetskassa, ska ansvara för att pröva rätten till samt betala ut ersättning åt sökande om den arbetslöshetskassa där han eller hon är medlem inte kan fullgöra sitt uppdrag.

Beräkningsregler för aktivitetsstödet storlek

När en enskild anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt program och har eller skulle ha haft rätt till ersättning bör aktivitetsstödet till den enskilda även i fortsättningen beräknas med utgångspunkt från den enskildes arbetslöshetsersättning. Reglerna bör dock tydliggöras och anpassas till en ny arbetslöshetsförsäkring grundad på inkomster. Utredningen bedömer vidare att aktivitetsstöd till den som har förbrukat alla ersättningsdagar i en ersättningsperiod successivt bör trappas ned tills ett ersättningsgolv nås. Utredningen bedömer att denna nedtrappning av aktivitetsstödet bör ske med fem procentenheter var 100:e dag.

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämndens synpunkter

Nämnden instämmer med utredningen i att ersätta arbetsvillkoret med ett inkomstvillkor bör medföra att försäkringen görs tillgänglig för flera. Det gäller särskilt för de som är nya in på arbetsmarknaden. Förslaget bör därför i detta avseende innebära att färre behöver söka ekonomiskt bistånd (bilaga 3).

Utredningens förslag innebär att personer med barn under 18 år inte längre kommer att få en förlängd ersättningsperiod. Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden kan inte se att det i utredningen framgår vilka konsekvenser det får för barn eller att en barnkonsekvensanalys har gjorts. Nämndens bedömning är att det får en generell negativ effekt utifrån barnperspektivet. Det finns en risk att fler barn kommer att leva i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd. Att leva i ekonomisk utsatthet får inte bara materiella konsekvenser för barnen utan kan även leda till utanförskap och att barnen i vuxen ålder löper ökad risk för att till exempel inte etablera sig på arbetsmarknaden.

Förvaltningens synpunkter

Kommunstyrelsens förvaltning anser att det är bra att arbetslöshetsförsäkringen setts över för att bättre anpassas till behoven som finns på dagens och framtidens arbetsmarknad.

Förvaltningen gör likt utredningen bedömningen att inkomstvillkoret som föreslås ersätta arbetsvillkoret, bör leda till att fler kvalificerar sig för arbetslöshetsersättning. Flera av de som är i behov av ekonomiskt bistånd idag har inte rätt till arbetslöshetsersättning, eller enbart grundersättning. Det kan dels bero på att de inte är anslutna till en a-kassa eller att de inte uppfyller arbetsvillkoret. I viss mån kan detta antas medföra att färre kommer vara i behov av ekonomiskt bistånd från kommunen, då de istället kvalificerar sig för arbetslöshetsersättning. Förslaget om nedtrappning av ersättningen bör i sin tur ge bättre incitament än nuvarande reglering att få ner långtidsarbetslösheten och skapa incitament för arbetslösa att återinträda in på arbetsmarknaden.

Datum
2020-09-09, Rev 2020-10-23Diarienummer
KS-2020/1435.109

Å andra sidan kan förslagen om förändringar i ersättningens storlek och ersättningsperiodens längd, med föreslagen nedtrappning som förslås bli något större, leda till att behovet av ekonomiskt bistånd ökar för vissa personer, både de som redan har kompletterande ekonomiskt bistånd som får ett ökat behov men också att fler behöver söka ekonomiskt bistånd i takt med att ersättningen trappas ner. Flera av de som är i behov av ekonomiskt bistånd har en svag förankring på arbetsmarknaden och kan därmed behöva längre tid att hitta nya jobb vid arbetslöshet. Att de som står långt ifrån arbetsmarknaden ska få arbetslöshetsersättning en kortare tid kan därmed påverka målgruppen med behov av ekonomiskt bistånd.

Generellt, vilket även påpekas i utredningen, skapar andra pågående reform- och utredningsarbeten inom arbetsmarknadspolitikens område osäkerhet om förslagens konsekvenser, effekter och utfall. Det gör det i viss mån svårt att bedöma förslagen isolerat från andra pågående eller planerade reformer, som kan vara avgörande för hur väl utredningens förslag kommer att fungera i praktiken. Däribland kan nämnas osäkerheten som råder kring Arbetsförmedlingen, som föreslås anvisa de som förbrukat en ersättningsperiod med 100, 200 eller 300 ersättningsdagar till jobb och utvecklingsgarantin, vilket förväntas öka programkostnader och kostnader för aktivitetsstöd. Därtill finns förslag om förändringar i lagen om anställningsvillkor som skulle kunna påverka utfallet av utredningens förslag om en ny arbetslöshetsförsäkring.

Ekonomiska och juridiska konsekvenser

Förslaget till beslut innebär inte några ekonomiska eller juridiska konsekvenser.

Camilla Broo
KommundirektörPatrik Forshage
Biträdande kommundirektör

Bilagor

Bilaga 1. Remissyttrande

Bilaga 2. Nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen, SOU 2020:37

Bilaga 3. Gymnasie- och arbetsmarknadsnämndens remissvar

Beslutet ska skickas till

Arbetsmarknadsdepartementet

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden